

KS. STANISŁAW KOCZWARA

ŚWIADECTWO TROSKI O JEDNOŚĆ KOŚCIOŁA PATRIARCHY KONSTANTYNOPOLA JANA II (518-520) NA PODSTAWIE JEGO LISTÓW Z 520 ROKU

Wśród dość obfitej korespondencji między Stolicą Apostolską a patriarchatem w Konstantynopolu z początku lat dwudziestych V stulecia, umieszczonej w znanym zbiorze *Collectio Avellana*¹, szczególną uwagę przykuwają trzy listy datowane 19 stycznia 520 r. Ich autorem jest Jan II, który w latach 518-520 zasiadał jako patriarcha na stolicy biskupiej w Konstantynopolu². To on wespół z cesarzem Justynem I (518-527) i siostrzeńcem cesarza – Justynianem, późniejszym wielkim władcą wschodniego imperium rzymskiego, podjął szczerze wysiłki na rzecz zakończenia trwającego kilkadziesiąt lat rozłamu między Bizancjum a Stolicą Apostolską. Rozłam ten, znany w historii pod nazwą schizmy akacjańskiej, zlikwidowany został w 519 r. na podstawie papieskiej formuły zjednoczeniowej (*libellus fidei Hormisdæ papæ*), uznanej i podpisanej przez patriarchę Jana w Wielki Czwartek 28 marca³. Tym samym na Wschodzie potwierdzono raz jeszcze uchwały Soboru Chalcedońskiego i to, że stróżem szczególnym nieskażonej wiary „w szacie chalcedońskiej” jest Stolica Apostolska.

Zaprezentowane poniżej trzy listy patriarchy Jana, których adresatem jest papież Hormizdas (514-523), pisane już po akcie zjednoczeniowym, pokazują z całą wyrazistością troskę o to, by chwalebne dzieło przywrócenia pokoju,

¹ *Epistulae imperatorum pontificum, aliorum (ann. 367-533)*, ed. O. Günther, CSEL t. 35, Vindobonae 1895-1898.

² O wybraniu Jana II na patriarchę Konstantynopola zob.: Sewerz Antiochii, *The Sixth Book of the Select Letters*, ed. E. W. Brooks, vol. 4, London 1902-1904, s. 406, list 6.

³ S. K o c z w a r a, *Wokół sprawy Akacjusza*, Lublin 2000, s. 167.

owoc szczerých wysiłków władcy, duchowieństwa i Ludu Bożego Konstantynopola, okazało się czymś trwałym. Pisane na kilka miesięcy przed śmiercią patriarchy, mają znaczenie świadectwa człowieka, który świadom swego odejścia ze świata, ostatnie swe słowo pisane kieruje na ręce biskupa Rzymu. Pięknie ukazane w listach oddanie Stolicy Apostolskiej współgra ze świadomością pasterza odpowiedzialnego za losy tej części „owczarni Chrystusowej”, która jego pieczy została powierzona. W obliczu swej śmierci sugestie skierowane do papieża odnośnie do tego, jakie niebezpieczeństwa czyhają na dopiero co przywróconą jedność i co trzeba uczynić, by była ona czymś trwałym, nabierają wymowy testamentu. Wydaje się zatem słuszną rzeczą, by ów swoisty testament w postaci trzech, szczęśliwie dla nas zachowanych listów, przytoczyć w całości.

Pierwsza część tego szczególnego tryptyku eksponuje wyraźnie osobę adresata, czyli papieża Hormizdasa. Na nim spoczywa główna troska o jedność.

RELACJA JANA – BISKUPA KONSTANTYNOPOLA⁴

Pozdrowienie kochanemu i świętemu bratu Hormizdasowi, Jan.

Czystym sercem i duchową miłością otaczamy cię Drogi Bracie i jak uważamy, iż należy cię głęboko czcić, tak też sądzimy, iż jesteś godny uszanowania ze względu na to, co czynisz. Idąc więc za głosem Pańskim, powtarzamy: „Jak chcecie, aby czynili wam ludzie i wy im czyńcie”⁵ Za wzorem Apostołów wyznajemy, iż „nawzajem mamy się uprzedzać w oddawaniu czci”⁶. Do tych nauk się stosując, śpieszymy zadeklarować wam nierozdzielną więź i zjednoczenie w miłości świętych Kościołów. Na tym stanowisku stojąc, nie obawiamy się napaści wrogich duchów ni zalewu zła księcia ciemności i wroga prawdy, bo wspomaga nas Święta Współtłotna Trójca i pomoc chwalebnej Bogarodzicielki Maryi. Dzięki tym pomocom możemy Ojciec Święty spokojnie modlić się o stałość naszych Kościołów i nie mniej strzec niepodzielnej jedności wiary. Mocen jest Pan Bóg obdarzyć palmą zwycięstwa nawet bez walki tych, którzy Mu ufają.

Wasz list datowany jest Niedzielą Męki Pańskiej. Z posiadanych u nas roczników dnia Paschy, a i na podstawie tego, co wiemy oraz obecnych dokładnych badań, pewni jesteśmy, że odprawiacie Wielkanoc 19 kwietnia.

Módlcie się przeto i nie zapomnijcie nigdy o nas w waszym sercu. Utrzymując wspólne nasze w Chrystusie braterstwo, ja sam gorąco was pozdrawiam.

⁴ *Exemplar relationis Johannis episcopi Constantinopolitani*, Coll. Avell., nr 182, s. 637-638.

⁵ Mt 7, 12.

⁶ Rz 12, 10.

Obcą ręką:

Trwając mocno przy Panu, módl się za nami miły Bogu, Święty Bracie.

W drugim z kolei liście patriarcha Jan podkreśla przede wszystkim zasługi cesarza Justyna wokół sprawy przywrócenia jedności, co jest znane całej społeczności chrześcijańskiej. Prosi też papieża o modlitewne wsparcie dalszych wysiłków cesarza na rzecz utwierdzenia pokoju w Kościele.

RELACJA JANA – BISKUPA KONSTANTYNOPOLA⁷

Wielką ochoczość i pragnienie ma nasz pobożny chrześcijański imperator odnośnie do pełnej jedności wszystkich Kościołów. Polegają one nie tylko na dobrej woli, lecz i na działaniach⁸ O tym wiedzą wszyscy mieszkańcy królewskiego miasta, o dokonanych od początku swego panowania i kontynuowanych dotąd pracach powiadamiał Waszą Świątobliwość. Przeto dalej pragnie ochotnym sercem połączyć wszystkie członki katolickiego Kościoła w jedno ciało Pana i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa.

Na cóż tu wielu słów, gdy sami jesteśmy wiarygodnymi świadkami dokonanych czynów, a i Wasza Świątobliwość posiada tego dowody i sam je zna. Potwierdza to – o czym dodatkowo oznajmiam – że w czasie jego panowania od pobożnych kapłanów rejonów wschodnich wypłynęły prośby oznajmiające ich pragnienia.

Nie chcę, by uszło uwadze waszej świadomości to, co już zostało uczynione, dlatego donoszę Waszej Świątobliwości jeszcze dokładniej, że za wspólną naradą i pod natchnieniem Pana naszego i Zbawiciela Jezusa Chrystusa to, co służy pożytkowi społecznemu i co zewsząd jest jak najbardziej prawowierne, jaśniej po zniweczeniu wątpliwości jako szczerą prawdą.

Uważamy przeto za słuszne i prosimy Waszą Świątobliwość niniejszym pismem, byście raczyli więcej i gorliwiej modlić się do Boga za pobożnego cesarza.

Ja sam i moi jak najgoręcej pozdrawiamy całą Chrystusową społeczność Waszej Świątobliwości.

Obcą ręką:

Bezpieczny w Panu módl się za nami, miły Bogu, Święty Bracie.

Ostatnia odsłona tryptyku patriarchy jest najwyraźniej odpowiedzią na list papieża Hormizdasa z grudnia 519 r., w którym to liście papież nalega, aby udzielić pomocy prawowiernym biskupom, którzy mają trudności w ponow-

⁷ *Exemplum relationis Johannis episcopi Constantinopolitani*, Coll. Avell., nr 183, s. 638-639.

⁸ O roli cesarza Justyna w dziele przywrócenia jedności między Bizancjum a Rzymem zob.: A. A. V a s i l i e v, *Justin the First. An Introduction to the Epoch of Justinian the Great*, *Dumbarton Oaks Studies* 1, Cambridge Mass. 1950.

nym objęciu swoich stolic na Wschodzie⁹ Pokazuje w nim patriarcha wolę kontynuowania wspólnych wysiłków na rzecz umacniania jedności w Kościele, mimo rozmaitych napięć i trudności, które z pomocą Bożą należy pokonywać.

RELACJA JANA – BISKUPA KONSTANTYNOPOLA PAPIEŻOWI HORMIZDASOWI¹⁰

Zacny mąż Paulin obrońca (defensor Ecclesiae), który dostarczył wasz list, a odzwierciedla w sobie cnoty Waszej Świątobliwości, obcował z nami przyjemnie i podał nam do wiadomości waszą troskę o aktualnych rzeczach i planach. Ponieważ się śpieszył z powrotem, nie wypadało nam dłużej go zatrzymywać. Ze wspólnych naszych rozmów odnoszę przekonanie, że tegoż to męża godnego miłości i wiernego sługę jak najbardziej winniem zalecać.

Będąc godnym wiary sprawozdawcą o wszystkim, cośmy tu uczynili w trosce o nasze święte Kościoły, mając na względzie modlitwy Waszej Świątobliwości i uznając jak wielka jest ważność sprawy, jak najusilniej staramy się, by za Bożą pomocą bez przeszkód dało się doprowadzić do skutku nasze intencje.

Doszły jednak pewne trudności. Dlatego sądzimy, iż delikatnie należy zarządzać i kierować łagodnie tym, co się tu dzieje. A wie dobrze Wasza Świątobliwość, jak powinni ci, którzy wybrani są, by paśli Bożą owczarnię, działać na chwałę Bożą, dążąc do zbawienia i mając nadzieję w Bogu – jak napisano: „Miłującym Boga wszystko wychodzi na dobro”¹¹

Zadeklarowaliśmy już, że wszystko, czego sobie życzyacie, a z czym się zgadzamy, pragniemy wypełnić.

Całą braterską społeczność w Chrystusie, która jest z Waszą Świątobliwością, ja sam i moi gorąco pozdrawiamy.

⁹ Coll. Avell., nr 171, s. 627-628.

¹⁰ *Exemplum relationis Johannis episcopi Constantinopolitani*, Coll. Avell, nr 184, s. 640-641.

¹¹ Rz 8, 28.

THE TESTIMONY OF THE CONCERN ABOUT THE UNITY
OF THE CHURCH IN THE PATRIARCH OF CONSTANTINOPLE
JOHN II (518-520) ON THE BASIS OF HIS LETTERS OF 520

S u m m a r y

The paper contains a specific testimony of a man aware of his pastoral responsibility of the People of God entrusted to him. It is also specific because it was written several months before his death. The efforts undertaken to maintain and deepen unity in the Church after the painful schism of the 4th and 5th centuries are combined with the like activity of Emperor Justin I. The Patriarch made it all in a close collaboration with the Apostolic See in Rome.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: Papież Hormizdas, Patriarcha Jan II (518-521), cesarz Justyn I (518-527), schizma akacjańska, przywrócona jedność na podstawie zasad Stolicy Apostolskiej, utrwalenie jedności w Kościele.

Key words: Pope Hormizdas, Patriarch John II (518-521), emperor Justin I (518-527), akatian schism, unity restored on the basis of the principle of the Apostolic See, consolidation of unity in the Church.